

Terug van weggeweest: de discussie over het pensioenstelsel – beginnen we weer van voor af aan?

Gepensioneerde vrijwilligers houden een begraafplaats vrij van herfstbladeren. Beeld Marcel van den Bergh / de Volkskrant

Amper een half jaar geleden nam de Eerste Kamer de zwaarbevochten pensioenwet aan. Het leek het sluitstuk van jaren oeverloze discussie, maar inmiddels tekent zich in de peilingen een meerderheid af tegen de wet. Gaat het pensioenstelsel nu alweer op de schop?

Hessel von Piekartz 8 november 2023, 11:51

Het is met afstand het belangrijkste wapenfeit van het huidige kabinet: de pensioenwet die afgelopen mei door de Eerste Kamer werd geloodst. Verantwoordelijk minister Carola

Schouten leek met succes de schijnbaar eindeloze discussie over pensioenhervormingen te hebben beslecht. De opluchting onder voorstanders was groot; eindelijk konden pensioenfondsen aan de slag met de grootste stelselhervorming ooit.

Maar amper een half jaar later is de discussie terug van weggeweest en de toekomst van het pensioenstelsel weer onzeker. Met de Tweede Kamerverkiezingen van 22 november in aantocht wordt de stem van tegenstanders van de wet luider. In de peilingen tekent zich inmiddels een voorzichtige meerderheid af van partijen die, in meerdere of minder mate, kritisch staan tegenover de wet.

Over de auteur

[Hessel von Piekartz](#) is politiek verslaggever voor *de Volkskrant*, en schrijft over de volksgezondheid, pensioenen en sociale zekerheid. Hij werd in 2022 genomineerd voor de journalistieke prijs De Tegel.

Sommige partijen willen de invoering van de pensioenwet het liefst helemaal terugdraaien, zoals BBB, JA21, SP, PVV en FvD. Als alternatief stellen ze voor om ‘gebreken in het huidige stelsel’ aan te pakken of een geheel ander stelsel in te voeren. Voor zo’n rigoureuze stap lijkt ook in een nieuwe Kamer geen meerderheid. De jarenlange discussie over een nieuw stelsel zou dan immers weer van voren af aan beginnen.

Voorstanders van de pensioenwet hebben meer te vrezen van het genuanceerdere standpunt van Pieter Omtzigt's partij Nieuw Sociaal Contract (NSC). Het is geen geheim dat Omtzigt de wet in de huidige vorm liever niet had gezien. Terugdraaien wil hij inmiddels niet meer, maar ‘verbeteren’ op enkele punten wel. Gezien de mogelijke spilpositie van zijn partij na de verkiezingen,

zou het zomaar kunnen dat het onderwerp straks op de onderhandelingstafel ligt.

Verbeteren of terugdraaien

Een van de ingrijpendste voorstellen van Omtzigt is om pensioendeelnemers 'instemmingsrecht' te geven. Zij zouden dan binnen een fonds collectief mogen bepalen of het pensioen dat ze hebben opgebouwd al dan niet overgaat naar het nieuwe stelsel. Dat alle pensioenen nu verplicht overgaan als een fonds daartoe besluit, vindt Omtzigt een aantasting van keuzevrijheid en eigendomsrecht.

Voor Omtzigt zijn de pensioenplannen allesbehalve een detail in zijn verkiezingsprogramma. Dat bleek wel tijdens het RTL-debat van afgelopen zondag, waarin hij de pensioenwet als onderwerp koos in een een-op-een debat met VVD-leider Dilan Yesilgöz. Op de vraag van Omtzigt of de VVD bereid is om pensioendeelnemers alsnog instemmingsrecht te geven, antwoordde Yesilgöz dat ze na jaren discussie niet aan de wet wil sleutelen: 'We hebben gekozen voor deze overgang. Het is nu belangrijk rust te brengen.'

Dat voorstanders van de wet met name Omtzigts plannen vrezen, bleek ook maandag toen tijdens een [debat tussen pensioenwoordvoerders](#) van verschillende partijen, waarin ze vooral de voorstellen van NSC onder de loep namen.

Voorstanders van de wet wezen erop dat verbetering van de wet weliswaar een stuk genuanceerder klinkt dan terugdraaien, maar volgens hen in werkelijkheid net zo goed onwerkbaar is.

Solidariteit

GroenLinks-PvdA-senator Ferd Crone zei dat het invoeren van instemmingsrecht zoals NSC wil, de solidariteit van de pensioenwet ondergraaft. Als niet alle pensioenen overgaan, betekent dat immers dat niet al het vermogen kan worden herverdeeld over verschillende leeftijdsgroepen, een van de belangrijkste redenen om met een nieuw stelsel te komen. 'Hoe breder de groep, hoe makkelijker risico's gespreid kunnen worden', zei Crone. 'Als je mensen een eigen keuze geeft, gooi je per definitie de solidariteit eruit'.

Bovendien is het 'staatsrechtelijk zeer onverstandig' om nu al te tornen aan een wet die nog zo kort geleden en na lange discussie democratisch is aangenomen, aldus Crone. VVD-Kamerlid Bart Smals sloot zich daarbij aan. Hij noemde het 'doodzonde' om een 'breed gedragen akkoord' weg te gooien. 'Je begint dan een heel proces waarvan je niet weet waar het eindigt', aldus Smals. 'Ik vind het bestuurlijk onbehoorlijk als je zaken overhoop gaat halen, zeker als ze al zo lang lopen.'

Maar die argumenten kunnen niet op tegen het belang van keuzevrijheid, benadrukte NSC-kandidaat-Kamerlid Agnes Joseph tijdens het debat. De voormalig pensioenfondsbestuurder en nummer acht op de lijst vindt de pensioenwet in de huidige vorm juist 'juridisch onwijs kwetsbaar'. Zo zouden mensen massaal naar de rechter stappen als hun pensioen zonder hun instemming naar het nieuwe stelsel wordt overgeheveld, een argument dat ook partijleider Omtzigt al meerdere keren noemde.

De pensioensector hoeft volgens Joseph bovendien niet bang te zijn om deelnemers instemmingsrecht te geven, zolang ze maar goed uitleggen waarom het volgens hen wel goed is om over te gaan op het nieuwe stelsel. Op de vraag of de pensioenwet een breekpunt is voor NSC antwoordde pensioenwoordvoerder Joseph dat ze 'niet voor niks hoog op de kandidatenlijst' is gezet. 'Wij gaan hier natuurlijk voor in de coalitieonderhandelingen.'

Of de plannen van NSC uitvoerbaar zijn, is ook een vraag voor pensioenfondsen en uitvoerders; zij zijn het immers die de transitie naar het nieuwe stelsel in goede banen moeten leiden. Op dit moment houden ze hun kaken echter stijf op elkaar. Op vragen van *de Volkskrant* zeggen ze zich in aanloop naar de verkiezingen niet te willen bemoeien met politieke vraagstukken.